

Kap 68 : ”Statsnyttan”

Prins Bertil var alltid angelägen om att påpeka att kungahusets framtid berodde på om det utträttade något. Om inte skulle Bernadotterna avsättas på samma sätt som aktieägarna avsatte sin fabriksdirektör. Förmodligen var det hans sätt att ingjuta lite krismedvetande i skutan.

Debatten kring kungahuset har en tendens att betrakta CG som ett statligt verk underkastad regeringen. Så är det inte. CG är en ledningsfunktion underkastad riksdagen. Stridsropet har under lång tid varit ”Mer kung för din krona!” Detta förutsätts ske om CG underkastar sig Riksrevisionsverket (RRV). RRV skiljer på tre nivåer:

Ekonomisk granskning är att RRV bedömer om sifferunderlaget och sammanfattningen av dito är tillförlitlig och rättvisande. Granskningen sker enligt god revisionssed (ISSAI).

Årlig revision är en ekonomisk granskning + en kontroll att verksamhetsdirektiven följts. Brister i ekonomistyrningen kommenteras.

Effektivitetsrevision är en granskning av hushållning, resursutnyttjande, måluppfyllelse och samhällsnytta. Förbättringsförslag lämnas.

Eftersom CG är statschef kan regeringen, som ju är formellt underställd honom, inte ge direktiv till RRV att granska honom. Det skulle ju närmast motsvara en riks rätt. Däremot har riksdagen sådana ambitioner. Slottsstaten & Djurgårdsförvaltningen granskas redan enligt ett särskilt avtal. Man hoppas avtala även om Hovstaten.

*

Man brukar skilja på makt, inflytande och prestige (CG föredrar termen förtroende). Gustaf VI hade formellt en maktställning men fungerade i praktiken som en ”mandarin” = nickedocka eller stämpelmaskin som skrev under besluten utan att ha något inflytande på dem. Det förväntades att hans prestige skulle medverka till att besluten åttlyddes. Vad gäller CG skrivs han ständigt på näsan att han saknar lagstiftande och exekutiv makt. Han har inte ens en ställning som nickedocka.

Eftersom CG inte skriver under besluten har han enligt en tolkning av Torekovkompromissen en möjlighet att kritisera dem. Enligt en annan tolkning är han trots det bunden av besluten och skall genom sin prestige stödja dem. Varje gång CG gjort en ansats att kritisera ett beslut eller en underlåtenhetssynd har det blivit ett oherrans liv varför man får anta att det inte är givet hur en svensk statschef får agera och vilka konsekvenser det har.

Den brittiska monarkin, d v s Elisabeth II, påstås utöva sitt inflytande på följande sätt: ”[The Queen] still has the right to be consulted, the right to encourage, and the right to warn. However, she also has the right to offer, on her own initiative, suggestions and advice to her ministers even when she is obliged in the last resort to accept the formal advice tendered to her.”¹⁵⁷³ CG utövar sitt inflytande genom att indirekt låta sin inställning bli känd. Han ägnar tid åt områden. Han ställer frågor som förmedlar hans inställning. Det han ”inte begriper” ogillar han. Han använder sin person att sätta mediafokus. Han driver även frågor ”privat”.

CGs inflytande är således baserat på att omgivningen bryr sig, d v s hans prestige. Denna har genom året diskuterats ur alla möjliga synvinklar. CG som en föredömlig privatperson

---

¹⁵⁷³ Halsbury. Laws.

(tveksamt), CG som bärare av en kunglig mystik (tveksamt) och CG som en plikttrogen och välmenande person (definitivt). Det finns en intern kritik att hans låga personliga profil undergräver hans ställning. Auktoritet – Prestige – Förtroende får man inte gratis.

Liksom Gustaf VI saknar CG direkta kanaler för att utöva politiskt inflytande. I kraft av sitt kontaktnät och att han är så insatt i olika frågor borde han trots det kunna utöva ett inflytande genom lobbyverksamhet men det är okänt i vilken utsträckning det sker. Ett fall påstås vara att CG 1996 kallade till sig riksdagsledamoten Pär-Axel Sahlberg (s) som höll på med en utredning om konstitutionella frågor inför skilsmässan mellan kyrka-stat:

- Hovet ringde och ville att jag skulle tala om mitt utredningsuppdrag, och jag sade att om kungen vill lobba så går det jättebra. Jag hade stor öppenhet mot alla berörda parter och kan kalla alla möten för lobbyverksamhet. Det är inget negativt ord för mig, säger Pär Axel Sahlberg.
- Jag tycker att det är bra att kungen informerar sig och tycker inte att han överträdde sina befogenheter. Jag hade ett förvånansvärt bra samtal med kungen och drottningen på Drottningholm. Det var uppenbart att kungen inte såg några problem med att inte få större religionsfrihet utan [ville] ha kvar bekännelsekravet. Jag tror att kungen är livrädd för alla förändringar då det innebär att man börjar ifrågasätta monarkin.¹⁵⁷⁴

Det har gjorts försök att tvinga in CG i politiken. Ett sådant försök var i samband med ubåtsjakten utanför Karlskrona den 9-29 februari 1984. Marinen fällde 22 sjunkbomber. Vid en kungamiddag försökte partiledaren Ulf Adelsohn (m) få CG att markera stundens allvar: ”Kungamiddag. Kungen kallade fram mig och frågade om försvarsfrågan. Jag rådde honom att kalla upp partiledarna för att informera sig. Men han var och ville vara väldigt försiktig. Har förståelse för det men tror ändå det skulle uppskattas om han kallade upp oss och hörde hur vi såg på läget.”¹⁵⁷⁵

CGs politiska icke-profil har inte skyddat honom från politiska attacker. Som de gamla grekerna plägade uttrycka saken: Bara för att Du är ointresserad av politiken behöver det inte betyda att politiken är ointresserad av Dig!

*

Det finns en föreställning om att CG inom landet är en sammanhållande kraft höjd över alla konflikter genom att han står utanför partiväsendet. Han röstar inte och han vägrar uttala sig om sina partisympatier. Det finns ingenting som förbjuder honom men det förefaller klokast så. När han uttalar sig är han ofta så luddig i konturerna att man kan tolka honom enligt eget skön. ”Blamagera” har med tiden avtagit. De konflikter som ändå uppstår förefaller ha att göra med att han intar regeringens ståndpunkt.

Eftersom Sverige under CG har haft ett minimum av interna konflikter är det svårt att utvärdera CG som sammanhållande kraft. De frågor som 1973 och framåt splittrat nationen har t ex varit EU, Afghanistan, främlingsfientligheten, privatiseringen, löntagarfonderna, 68-radikalismen, ”gröna vågen” & statsfeminismen. Om han varit en sammanhållande kraft i dessa frågor undandrar sig min bedömning. De uppgifter som finns är att han kritiserats för att alltför tydligt tagit ställning. Det har gällt utrikespolitiska frågor som anslutningen till EU och Sveriges krigföring i Afghanistan. ”Privata” ställningstaganden har gällt att CGs och Silvias föräldrars relation till nazismen skulle tillhöra privatsfären, hans avoghet mot feminismen – särskilt då kvinnlig tronföljd (den skall vara kognatisk, ej könsneutral) & ”jaktfrågor” (läs vargstammen). I regel tiger dock CG.

¹⁵⁷⁴ Anita Sjöblom. "Kungen är livrädd för alla förändringar". Dagens Nyheter, 2004-02-22.

¹⁵⁷⁵ Ulf Adelsohn. Partiledare : Dagbok 1981-1986. 1988.

Den alternativa beskrivningen av CG som en sammanhållande kraft är hans verksamhet som ”landsfader”, officiant och traditionsbärare. CG är genom sina eriksgator, kommunbesök, studiebesök, närvaror, invigningar, audienser, minnestal o s v den som mest intresserar sig för vad som försiggår i landet. Han driver ett antal behjärtansvärda men extremt okontroversiella frågor. Han framträder vid gemensamma högtider och håller tal eller markerar närvaro. Han beskyddar traditionerna – alla traditioner. Hans och Sveriges historia brukar berättas parallellt. Någon effekt borde detta rimligen ha. Ett statsskick där presidenten väljs skulle oundvikligen bli mera politiserat än som nu är eftersom presidenten kommer att väljas av det politiska systemet, antingen det nu sker i direktval eller genom omröstning i riksdagen. Politik in = politik ut.

*

CG har också en funktion som allmän ”stoppkloss”. Ända sedan franska revolutionen – även i Sverige – är republikaner meritokrater & ateister. Retoriken har alltid varit blodtörstig: ”Det krävs nerver av kabelstål och bröst av kopparförhydrad plåt för att trotsa tidens avoghet mot förtjänster.” – ”När den siste konungen hängt sig uti den siste prästens tarmar, då, min vän, då först blir världen lycklig”. Erfarenheterna av detta har varit blandade. Napoleon, Hitler, Stalin, Franco, Mao Tse Dong, Pol Pot, Putin, Lukasjenko, Nixon o s v var kanske inte vad upplysningsprofeterna eftersträvade. Förmodligen är det signifikativt att fascistledaren med bäst eftermäle, Mussolini, aldrig blev statschef utan fick nöja sig med en andraplats efter kung Viktor Emanuel III. Förtrycket blev inte lika massivt då. Man får anta motsvarande mekanismer i Sverige. Socialdemokraternas maktinnehav blev inte lika hegemoniskt som de skulle önska. Det fanns alltid ett levande kungligt bevis för att ”Allt kött är hö och blomstren dö och tiden allt fördriver, blott Herrens ord förbliver”. En biografi om Elisabeth II uttrycker det så här:

Those holding the power – the prime ministers who lead the government when their party achieves a parliamentary majority – come and go with the vagaries of election, while the Queen endures as head of state. She lacks the power to govern, but she has a sort of negative power. Because she is there, no prime minister can be number one. “She makes a dictatorship more difficult, she makes military coups more difficult, rule by decree more difficult,” said Robert Gascoyne-Cecil, the 7th Marquess of Salisbury, a Conservative politician and former leader of the House of Lords. “It is more difficult because she occupies space, and due process must be followed.”¹⁵⁷⁶

I Sverige har det funnits en modernistisk tradition att folkviljan skall få omedelbart genomslag i politiken. Den har yttrat sig så att tvåkammerssystemet avskaffades, att valperioderna en tid kortades till tre år, att vissa frågor skulle avgöras genom folkomröstningar, att det ideala styret var direktdemokrati och att denna skulle införas i skolan, i försvaret, i domstolarna, på arbetsplatserna o s v. En monark som är immun mot folkviljan, CG kan ju inte ställas till svars för någonting, sticker verkligen i ögonen. Men som alla med tiden blivit varse – kontinuitet & oväld är också viktigt.

*

Vid statsbesök representerar CG Sverige, ”Sverigebilden” eller ”varumärket Sverige” och förutsätts sprida en smula glans över namnet. Formellt ansvarig för Sverigepropagandan är Svenska Institutet (SI). SI har svårt för kungahuset. Å ena sidan passar CG inte in i deras

---

¹⁵⁷⁶ Sally Bedell Smith. Elisabeth the Queen. The Life of a Modern Monarch. Random House, 2012.

moderna världsbild. Å andra sidan väcker CG intresse var han visar sig.¹⁵⁷⁷ Misstron är ömsesidig. CG samverkar hellre med exportföreningen och UD. SI har 2011 gjort en undersökning:

Konkret ställs två frågor i årets studie om monarkiers betydelse för ett lands image. I inledningen får respondenterna ta ställning till sin "favorabilitet" gentemot Sverige och övriga länder. I slutet av studien ställs samma fråga men frågan inleds då med informationen om att Sverige är en monarki med ett kungahus. Resultatet visar att lite fler än hälften av länderna blir något mindre positiva till Sverige med informationen om att vi är en monarki (framförallt Argentina, Turkiet och Frankrike [länder med ett revolutionärt förflutet]), medan den andra hälften blir något mer positiva eller har en oförändrad inställning. Störst positiv förändring ser vi i Egypten och Tyskland. Totalt blir inställningen till Sverige något mindre positiv med informationen given.¹⁵⁷⁸

SI och ambassaderna har genom åren arbetat för att presentera Sverige som ett socialt och industriellt föregångsland. Anledningen till behovet har att göra med Sveriges "outsiderposition". I klartext: Sveriges neutralitet under kriget och alliansfrihet efter kriget har haft effekter. De som kämpade med och mot varandra lärde personligen känna varandras länder. Svenskarna har måst lita till reklamkampanjer vari CG ingår.

Mest udda åsikter om Sverige har kommit från det stora landet i väst. CG och även prinsessan Christina har vid sina Amerikabesök haft att kämpa mot föreställningar om *den svenska synden*, om ett land av *själmordsbenägna enslingar*, om det karga svenska klimatet: att det vandrar *isbjörnar* på gatorna under vintern, att samtliga råvarutillgångar är *socialiserade* och att fabriker leds av *arbetarkommittéer*. Liksom det finns ett exotiskt Orienten finns det ett exotiskt Norden.¹⁵⁷⁹ Att Sverige fortfarande är exotiskt märks på deckartrenden. CG är inte så förtjust över att Sverige blivit känt för just Millennium-trilogin.

Hur CG skall påverka Sverige bilden är inte helt klart. Kanske räcker det med att han och övriga som deltar i statsbesöken verkar normala. SIs nuvarande varumärkesplattform "Sverige bilden 2.0" lär vara omöjlig för CG (eller någon annan levande person) att kommunicera. Diffus är bara förordet.

*

CG skall även vid statsbesök genom sin position som statschef öppna dörrar för medföljande industridelegationer. Statsbesöken är inte säljresor men kontaktskapande besök alternativt symboliska avslut på förhandlingar. Effekten av CGs medverkan är omstridd. Efter andra världskriget – under prins Bertils handelsdelegationer – växte den svenska exporten dubbelt så snabbt som industriproduktionen i Sverige för att nå en toppnotering 1970 av 2.1 procent av världshandeln. Under CGs industridelegationer har visserligen Sveriges export fortsatt att öka i absoluta tal men sjunkit räknat som andel av världshandeln. 2006 var den knappt 1.3 procent.¹⁵⁸⁰ Prins Bertil har därför ett gott rykte i exportkretsar. CG ett mindre så.

¹⁵⁷⁷ Sofia Bergström Malm & Elin Otterman. Sverigebilder - En diskuterande analys av Svenska institutets informationsmaterial. Linköpings universitet, Institutionen för samhällsutveckling och kultur (ISAK), 2009.

¹⁵⁷⁸ Thomas Carlhed. Vi mörkar inte undersökning om monarkin. Svenska Institutet, 2011-05-28.

¹⁵⁷⁹ Nikolas Glover & Carl Marklund. Arabian Nights in the midnight sun? Historisk tidskrift, 2009, 129:3, s 487-510.

¹⁵⁸⁰ SOU 2008:90. Svensk export och internationalisering.

Det finns en empirisk studie av Jonas Arvidsson¹⁵⁸¹ om effekten av CGs statsbesök. Studien använder den s k handels-gravitationsmodellen som antar att handeln mellan två länder (allting annat lika) beror på storleken av de två ländernas ekonomier och avståndet mellan dem. Arvidsson fann att modellen stämde bra för Sverige och Storbritannien. Större ekonomier handlade mera med varandra, förmodligen därför att en ökad BNP gav en ökad benägenhet att importera, och ett ökat avstånd medförde mindre handel, förmodligen p g a transportkostnaderna.

En jämförelse mellan de två monarkierna Sverige och Storbritannien 1973-2003 gav:

(1) Sverige besökte oftare länder som låg geografiskt närmare, länder med högre BNP/invånare och länder som var monarkier. ”Sammanfattningsvis kan sägas att medan Sverige mest åker till sina grannar Storbritannien oftare reser längre bort till mindre länder.”
(2) Effekten av statsbesöken var högre för Storbritannien än för Sverige. (3) För båda länderna hade handeln ökat redan innan statsbesöket ägde rum. (4) För Sverige var effekten av ett statsbesök positiv för de nordiska länderna och för länderna utanför Europa. Effekten av ett statsbesök var negativ inom övriga Europa. (5) Inga effekter av svenska statsbesök var statistiskt signifikanta. Slutsats: För att generera ett ökat handelsutbyte skall statsbesöken gå till stora ekonomier eller närliggande ekonomier. Att ökningarna inte är signifikanta beror förmodligen på en utspädningseffekt. CG gör ett stort antal officiella säljbesök som inte räknas som statsbesök (t ex Scandinavia today, Årets marknad & Europadagarna). Besöken har inte heller någon omedelbar effekt utan ökningen av handelsutbytet är utspritt i tiden.

Exportrådet utvärderar statsbesöken genom att deltagarna skattar inslagen på en skala 1-5: Affärsnyttan, kontakterna, servicen, programmet, m m. Skattningarna brukar ligga på 4.

*

CG har också en funktion av rikssymbol jämförbar med svenska flaggan. Diskussionen om detta är svår att referera. Man vet inte om argumenten framförs på allvar. Jörn Donner fick det till att rojalisterna ansåg att landets andliga essens på något sätt var ingjuten i CGs kropp. CG skulle liksom Jesus ha dubbla naturer. Donner förefaller påverkad av Ernst Kantorowicz ”The Kings Two Bodies” (1957) om hur monarken uppfattades under medeltiden. Senare har resonemangen blivit mera jordnära. På 2000-talet startade ett antal massmediastudier om den ”retoriska diskursen” kring CG och resten av familjen. Med ”retorisk diskurs” menas ungefär vad folk lägger i begreppet kunglighet. Ekonomerna talar hellre om ”varumärket”. Först ut var statsvetaren Cecilia Åse (2006, 2008), därefter en antologi Media and Monarchy in Sweden (2009a), ett temanummer av Kulturella perspektiv (2009b), Cecilia Åses bok om författningsreformen (2009c) och etnologen Mattias Frihammars doktorsavhandling om CGs kommunbesök (2010).

- Cecilia Åse (2006). ”En nationell njutning. Kropp och kön i kungliga årsböcker.” I: Kvinnovetenskaplig tidskrift, nr 1.
- Cecilia Åse (2008). ”Vi är överens: Om monarki och demokrati.” I: Urban Lundberg & Mattias Tydén, red. Sverigebilder. Det nationellas betydelser i politik och vardag. Institutet för framtidsstudier, Stockholm.
- Mats Jönsson & Patrik Lundell, red (2009a). Media and Monarchy in Sweden. Nordicom.
- Alf Arvidsson m fl (2009b). Media and Monarchy in Sweden. Kulturella perspektiv 2009:2.
- Cecilia Åse (2009c). Monarkins makt : Nationell gemenskap i svensk demokrati. Ordfront förlag.
- Mattias Frihammar (2010). Ur svenska hjärtans djup : Reproduktion av samtida monarki. Carlsson förlag.

---

¹⁵⁸¹ Jonas Arvidsson, Mest för syns skull? Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, D-uppsats, vt 2006.

Vid publiceringen av *Media and Monarchy in Sweden* deltog hovrepresentanter i en paneldebatt på KB den 12 juni 2009. Jag har inte hittat något referat från just den debatten men i andra debatter från denna tid talas det mycket och länge om att media & monarki är ömsesidigt beroende och att effekten av mediabevakningen är att göra kungahuset till en gemensam angelägenhet för svenska folket:

Kungahuset upprätthåller sin position just eftersom vi får följa deras liv och leverne. Via tidningar och tv skapas en relation till kungahuset. Vi lär oss att känna empati för drottningens influensa och fötstukningar, glädje inför kronprinsessans bröllop och upprördhet över kungens kvinnoaffärer och verbala grodor. Som om själva närvaron av deras kroppar och relationer har betydelse för oss på ett personligt plan. På så sätt har monarkin symbolisk betydelse.¹⁵⁸²

Prof Stig Strömholm försökte 1973 konkretisera saken: ”Mäter man en människas inflytande på sin omvärld i termer av total påverkningsmassa, inte genom vikten av enstaka individuella beslut, kan det väl hävdas, att kung Gustaf VI Adolf ’betytt mer’ för sin samtid än mäktigare föregångare. ... [Vi har ett] behov av permanens – av en smula varaktighet, en smula samband mellan då och nu, och mellan nu och en överskådlig framtid. Monarkin och dess symboler är [i motsats till politiken] trygghetsfaktorer. ... Det är i födslarnas, vigslarnas och dödsfallens rytm de flesta ännu mäter sitt liv. Våra trygghetssymboler måste ha egenskapen att leva i ödesgemenskap med oss i fråga om sådana händelser. Monarkin tillhandahåller, respektlöst uttryckt, ett helt ’familjepaket’, inbjuder oss att dela och identifiera oss med händelser i privatlivet som är omgivna av stark – regelmässigt samlande och positiv – emotionell spänning. Det kan inte politikerna göra, och vi torde vara dem tacksamma för att de inte försöker.”¹⁵⁸³ När människor vid Gustaf VIs död uttryckte saknad var det inte någon irrationell känsla utan ett nödvändigt inslag i ett modernt samhällsbygge. Man kunde i och för sig ha invändningar mot det sätt som veckotidningarna arbetade in känslan men inte mot målsättningen. Monarkin var samhällsbevarande och det kunde behövas i ett Sverige där framsteg sker genom att det gamla krossas till grus.

It is the first step in sociological wisdom, to recognize that the major advances in civilisation are processes which all but wreck the societies in which they occur: like unto an arrow in the hand of a child. The art of free society consists first in the maintenance of the symbolic code; and secondly in fearlessness of revision, to secure that the code serves those purposes which satisfy an enlightened reason. Those societies which cannot combine reverence to their symbols with freedom of revision, must ultimately decay either from anarchy, or from the slow atrophy of a life stifled by useless shadows.¹⁵⁸⁴

Och är detta sant? Det är sant i den grad det finns en ”ödesgemenskap” mellan folk och kung som under 2:a världskriget. Försöket att packa om detta till en familjevariant förefaller dock ej ha haft någon effekt. Bemärkelsedagar uppmärksammas men påverkar ej inställningen till monarkin som statskick. Olika personers popularitet är just personlig. Vare sig Silvia, kronprinsessan Victoria eller prinsessan Estelle har haft någon inverkan på inställningen till monarkin som statskick.

Herman Lindqvist gör i sin biografi ett stort nummer av att CG är Sveriges 69:e historiskt bekräftade monark men CG har aldrig velat se sig som annat än en ättling till Jean Baptiste Bernadotte. Någon historisk nimbus har inte CG. Han uppfattas inte ens som sin farfar som ”amanuens på nationalmuseum” utan i likhet med prins Bertil som en modern svensk. Alla

¹⁵⁸² Anna Adeniji. Kungahuset och media behöver varandra. SVT Debatt, 2011-04-07.

¹⁵⁸³ Stig Strömholm. Reflexioner vid tronskiftet. Svensk tidskrift, 1973-12-31, s 442-450.

¹⁵⁸⁴ Alfred North Whitehead. Symbolism, its Meaning and Effect. 1927.

historiska argument har försvunnit ur dagsdebatten även om CG vid högtidliga tillfällen omger sig med antikviteter och riksregalier. Hemmets Veckotidning publicerade under 1940- och 50-talet en lång serie beskrivningar av ”Sveriges slott och herresäten”, 1966-1971 utgivna i bokform. Det närmaste CG kommer historiens vingslag är att han ofta besöker dessa byggnadsminnesmärken och även olika museer.

Så vad symboliserar då CG? Min tro är att han inte symboliserar någonting alls. Sverige har inte varit utsatt för något tillräckligt fruktansvärt för att det skall ha kunnat ske. Det krävs att han förknippas med något som hotar hela nationens existens: t ex ett världskrig. Det närmaste CG kommit är tsunami-katastrofen. Men 500 döda och 1500 skadade räcker inte. Allt ligger på en mera trivial nivå. CGs f d handledare Stig Ramel uttryckte det som ”Vårt behov av kunsligheter är som vårt behov av julgran.”

*

När man följer debatten får man ofta intrycket att kungahuset inte har någon politisk agenda utöver att fortplanta sig själv. Kretsen kring CG – hans valmannakår – är dock utvalda på andra kriterier. De förutsätts liksom han själv vara modernitetsivrare, hålla låg politisk profil och stödja välgörenhetsarbete. Förmodligen har CG ett positivt inflytande på den svenska överklassen.

Vänsterpartiet kommunisterna anmäler avvikande mening. Klasskampen måste inte bara föras direkt mot de som har den ekonomiska makten utan också mot deras symboler: ”[Genom Torekovkompromissen] bevarades det som hade praktisk betydelse för vår tids överklass: kungadömet som en institution genom vilken man kan förhärlika överklassen, dess livsstil och ideal, som ett medel att befästa ojämlikhet som princip, att utveckla chauvinism och ge den verkliga överheten ett skimmer av romantik, tradition och värdighet.”¹⁵⁸⁵ Eller i klartext: CG är ett alibi för fåtalsvälde, fyllefester & fördumning. Kungagängets mörkläggningskampanjer får väl tolkas i det ljuset. Som jag sagt på annan plats ”Det privata är politiskt” och inte minst i kungafamiljer.

---

¹⁵⁸⁵ Lars Werner m fl (vpk). Motion om övergång till republik. Motion 1976/77:46.